

ชื่อ - สกุล ..... ชั้น ..... เลขที่ .....

บททวนความรู้ก่อนเรียน

เขียนเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อความที่ถูกต้อง และเขียนเครื่องหมาย X หน้าข้อความที่ไม่ถูกต้อง

- ▶ 1. ส่วนประกอบของดินมีอะไรบ้าง เศษหิน อากาศ ซากพืช น้ำ ซากพืช เศษพลาสติก
- ▶ 2. ติวนำพาและปัจจัยใดที่ทำให้ดินเกิดการพุดงอยู่กับที่ไ้
  - อุณหภูมิอากาศ แรงโน้มถ่วงของโลก ปฏิกริยาเคมี ลักษณะโครงสร้างทางธรณีวิทยา น้ำ
- ▶ 3. การพุดงอยู่กับที่ทางกายภาพทำให้ดินเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง
  - ขนาด รูปร่าง การเปลี่ยนชนิดของแร่ในหิน
- ▶ 4. การพุดงอยู่กับที่ทางเคมี ทำให้ดินเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง
  - ขนาด รูปร่าง การเปลี่ยนชนิดของแร่ในหิน

กิจกรรมที่ 7.5 ดินที่ระเคียบความลึกต่างกันมีลักษณะเหมือนกันหรือแตกต่างกันหรือไม่

- ▶ จุดประสงค์ของกิจกรรมนี้ คือ อะไร? .....
- ▶ วิธีดำเนินการกิจกรรม!

1. สังเกตข้อมูลชั้นหน้าตัดดินจำนวน 2 ชั้นที่ ค้างภาพในหนังสือเรียนหน้า 148
2. อ่านข้อมูลที่เกี่ยวกับชั้นหน้าตัดดินดังกล่าวในตาราง 7.2 ในหนังสือเรียนหน้าที่ 149 จากนั้นให้ร่วมกันวิเคราะห์และอภิปรายข้อมูลเพื่อตอบคำถามท้ายกิจกรรม

ภาพชั้นหน้าดินที่ 1

ภาพชั้นหน้าดินที่ 2

คำถามท้ายกิจกรรม

▶ 1. ภายในชั้นหน้าตัดหินเดียวกัน ชั้นหินแต่ละชั้นมีลักษณะเหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

▶ 2. ชั้นหน้าตัดหินทั้ง 2 ชั้นที่ มีลักษณะเหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

▶ 3. วัตถุต้นกำเนิดหินของทั้ง 2 ชั้นที่ เป็นวัตถุต้นกำเนิดหินเดียวกันหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

▶ 4. จากกิจกรรม สรุปได้ว่าอย่างไร

.....

.....

▶ คืนเกิดขึ้นได้อย่างไร

คำถาม

.....

.....

▶ กระบวนการเกิดหินต้องอาศัยตัวนำพาและปัจจัยใดบ้าง

คำถาม

.....

.....

▶ ชั้นหินแต่ละชั้นในหินที่หนึ่ง ๗ มีลักษณะเหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

คำถาม

.....

.....

▶ ชั้นหน้าตัดหินที่มีการพัฒนาอย่างสมบูรณ์จะแบ่งออกเป็นกี่ชั้น ใต้แต่ละชั้นบ้าง

คำถาม

.....

.....

ชื่อบ้าน.....

สมาชิก

1. ชื่อ - สกุล ..... ชั้น ..... เลขที่ .....
2. ชื่อ - สกุล ..... ชั้น ..... เลขที่ .....
3. ชื่อ - สกุล ..... ชั้น ..... เลขที่ .....
4. ชื่อ - สกุล ..... ชั้น ..... เลขที่ .....
5. ชื่อ - สกุล ..... ชั้น ..... เลขที่ .....
6. ชื่อ - สกุล ..... ชั้น ..... เลขที่ .....

สรุปความรู้จากฐานที่ 1

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุปความรู้จากฐานที่ 2

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุปความรู้จากฐานที่ 3

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุปความรู้จากฐานที่ 4

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุปความรู้จากฐานที่ 5

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุปความรู้จากฐานที่ 6

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบทดสอบ

ข้อ 1.		ข้อ 6.		ข้อ 8.	
ข้อ 2.		ข้อ 7.		ข้อ 9.	
ข้อ 3.		ข้อ 10.			
ข้อ 4.		ข้อ 11.			
ข้อ 5.					

ส่วนประกอบของดิน

“ดิน” (soils) หมายถึง เทหวัตถุทางธรรมชาติ (natural body) ที่เกิดจากการสลายตัวของหินและแร่ธาตุต่างๆ ผสมคลุกเคล้ากับอินทรีย์วัตถุซึ่งปกคลุมผิวโลกอยู่เป็นชั้นบางๆ เป็นวัตถุที่คำนวณการเจริญเติบโตและการทรงตัวของพืช”

ดินเกิดขึ้นตามธรรมชาติจากการสลายตัวของสารอนินทรีย์ และการสลายตัวของสารอินทรีย์ โดยสารอนินทรีย์สลายตัวเป็นชั้นเล็กชั้นน้อยได้เป็น “วัตถุดิบกำเนิดดิน” ส่วนสารอินทรีย์สลายตัวได้ “ฮิวมัส” จากนั้นวัตถุดิบกำเนิดดินผสมกับฮิวมัสโดยมีพืชและสัตว์ช่วยให้กลายเป็น “ดิน”

อินทรีย์วัตถุหรือแร่ธาตุ เป็นส่วนประกอบที่มีปริมาณมากที่สุดในดินทั่วไปได้มาจากการผุพังสลายตัวของหินและแร่

อินทรีย์วัตถุหรือแร่ธาตุในดินนี้ เป็นส่วนที่สำคัญในการควบคุมลักษณะของเนื้อดิน เป็นแหล่งกำเนิดของธาตุอาหารพืชและเป็นแหล่งอาหารของจุลินทรีย์ดินนอกจากนี้อนุภาคที่อยู่ในกลุ่มขนาดดินเหนียวยังเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดในการเกิดกระบวนการทางเคมีต่างๆในดินด้วย

อินทรีย์วัตถุในดินมีความหมายครอบคลุมตั้งแต่ส่วนของซากพืชซากสัตว์ที่กำลังสลายตัวเซลล์จุลินทรีย์ทั้งที่มีชีวิตอยู่และในส่วนของที่ตายแล้วตลอดจนสารอินทรีย์ที่ได้จากการย่อยสลายหรือส่วนที่ถูกสังเคราะห์ขึ้นมาใหม่แต่ไม่รวมถึงรากพืชหรือเศษซากพืชหรือสัตว์ที่ยังไม่มีการย่อยสลาย

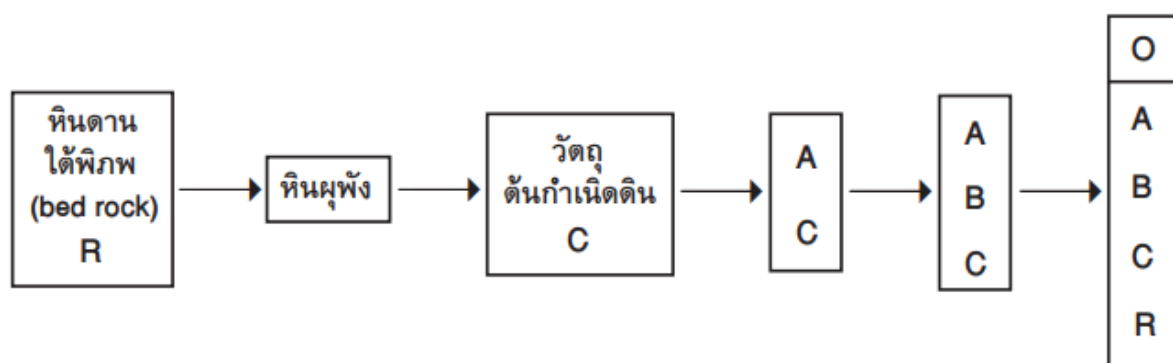
อินทรีย์วัตถุในดินนี้ เป็นแหล่งสำคัญของธาตุอาหารพืชและเป็นแหล่งอาหารและพลังงานของจุลินทรีย์ดินโดยเฉพาะอย่างยิ่งไนโตรเจนฟอสฟอรัสและกำมะถันอีกทั้งยังเป็นส่วนที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อสมบัติต่างๆของดินทั้งทางกายภาพเคมีและชีวภาพเช่นโครงสร้างดินความร่วนซุยการระบายน้ำการถ่ายเทอากาศการดูดซับน้ำและธาตุอาหารของดิน

ชั้นหน้าตัดดินที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเกิดดิน

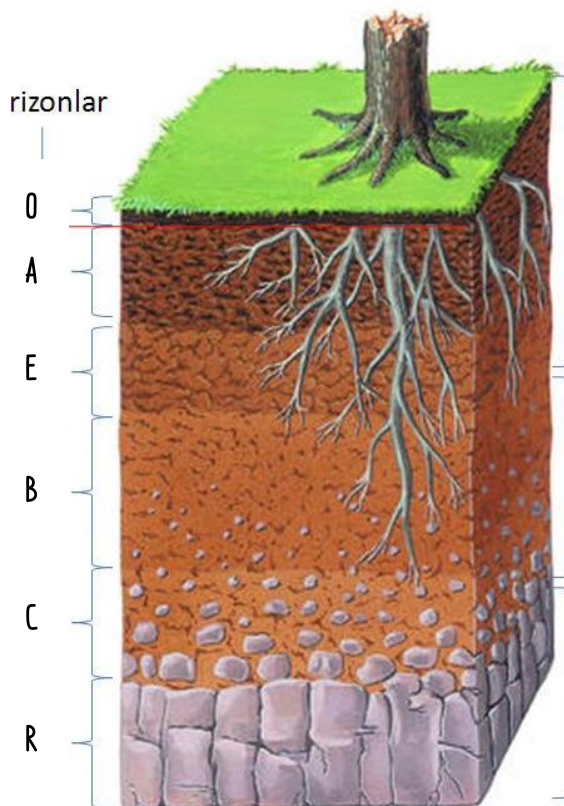
หน้าตัดชั้นดิน คือ ชั้นต่างๆที่ปรากฏอยู่ในหน้าตัดดินอันเป็นผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเกิดดิน ซึ่งกระบวนการเกิดดินแบบอยู่กับที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ของชั้นหน้าตัดดินจากบนลงล่างและล่างขึ้นบน

สามารถแบ่งเป็นชั้นดินหลักได้ 5 ชั้นด้วยกันคือ O A E B C และ R โดยทั่วไปชั้น R ถือเป็นชั้นหินพื้นซึ่งเป็นหินที่มีความสำคัญในการเกิดดินเพราะเป็นแหล่งของวัตถุต้นกำเนิดดิน แต่บางครั้งอาจจะไม่เกี่ยวข้องกับชั้นดินหลักตอนบนถ้ากระบวนการทางธรณีที่เกี่ยวข้องไม่ได้เกิดแบบอยู่กับที่ ซึ่งกระบวนการเกิดดินจะเริ่มตั้งแต่หินที่ถูกทับถมอยู่ที่ดินในชั้น R หรือชั้นหินพื้นเปลี่ยนแปลงจากหินแข็งเป็นหินผุ จนกระทั่งเป็นวัตถุต้นกำเนิดดินทำให้เกิดเป็นดินชั้น C ซากพืชซากสัตว์บนผิวดินที่ผ่านการย่อยสลายลงไปในดินจะทำให้เกิดการสะสมให้เกิดเป็นดินชั้น O ที่มีสีเข้ม ส่วนอินทรีย์วัตถุที่สลายตัวแล้วจนกลายเป็นฮิวมัสและเกิดการผสมคลุกเคล้ากับแร่ธาตุจะกลายเป็นดินชั้น A ที่มีสีเข้มเช่นกันส่วนดินที่อยู่ลึกถัดไปจากดินชั้น A ส่วนใหญ่มีสีจางกว่าจะมีการสะสมทับถมของแร่ธาตุที่เกิดจากการการซึมชะ (eluviation) และเกิดการซึมชะละลาย (leaching) ของน้ำที่ละลายและพาตะกอนละเอียดเคลื่อนย้ายจากด้านบนลงสู่ด้านล่าง หรือจากด้านล่างขึ้นสู่ด้านบน กลายเป็นดินชั้น E และ ดินชั้น B ทำให้เกิดดินชั้นหน้าตัดของชั้นดินส่งผลให้ทำให้เกิดลักษณะสีและเนื้อดินที่แตกต่างกันในแต่ละชั้นของหน้าตัดข้างของดิน ดังเช่นดังรูป

ชั้นหน้าตัดดิน

“ชั้น O” หรือเรียกว่าชั้นดินอินทรีย์คือชั้นที่มีการสะสมอินทรีย์วัตถุทั้งที่มาจากพืชและสัตว์

“ชั้น A” หรือชั้นดินบนเป็นชั้นดินที่ประกอบด้วยอินทรีย์วัตถุที่สลายตัวแล้วผสมคลุกเคล้าอยู่กับแร่ธาตุในดินมักมีสีคล้ำ

“ชั้น E” หรือชั้นชะล้างเป็นชั้นดินที่มีสีซีดจางมีปริมาณอินทรีย์วัตถุน้อยกว่าชั้น A และมักจะมีเนื้อดินหยาบกว่าชั้น B ที่อยู่ตอนล่างลงไป

“ชั้น B” หรือชั้นดินล่างเป็นชั้นที่แสดงถึงการเคลื่อนย้ายมาสะสมของวัสดุต่าง ๆ เช่นอนุภาคดินเหนียว

“ชั้น C” หรือชั้นวัตถุต้นกำเนิดดินเป็นชั้นของวัสดุที่เกาะตัวกันอยู่หลวมๆอยู่ใต้ชั้นที่เป็นดินประกอบด้วยหินและแร่ที่กาลังผุพังสลายตัว

“ชั้น R” หรือชั้นหินพื้นเป็นชั้นหินแข็งที่ยังไม่ผุพังสลายตัวและเป็นแหล่งวัตถุต้นกำเนิดที่สำคัญ

แผนภาพการเกิดดิน

ขั้นตอนของกระบวนการสร้างดินมี 2 ขั้นตอน คือ กระบวนการทำลายและกระบวนการสร้าง ซึ่งกระบวนการทั้งสองแบบนี้อาจจะเกิดขึ้นพร้อมๆ กัน หรือเกิดกระบวนการทำลายขึ้นก่อนแล้วจึงเกิดกระบวนการสร้างดินตามมา

กระบวนการทำลาย

หมายถึงกระบวนการที่ทำให้หิน แร่ และสิ่งมีชีวิตต่างๆ เกิดการอ่อนตัวลง สลายตัวเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อย หรือเปลี่ยนไปเป็นสารใหม่ และทับถมรวมตัวกันเกิดเป็นวัตถุต้นกำเนิดดินขึ้น ซึ่งอาจเกิดอยู่กับที่ หรืออาจถูกพาหะต่างๆ พัดพาออกไปจากที่เดิมและไปสะสมรวมตัวกันใหม่ในแหล่งอื่นก็ได้

กระบวนการสร้างตัวของดิน

คือกระบวนการที่ทำให้เกิดพัฒนาการของลักษณะต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในดิน เช่น สีดิน เนื้อดิน โครงสร้าง ความเป็นกรดเป็นด่าง รวมถึงการเกิดเป็นชั้นต่างๆ ขึ้นในหน้าตัดดิน ซึ่งลักษณะเหล่านี้เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความแตกต่างของดินแต่ละชนิดแต่ละประเภท และสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ไปถึงชนิดของวัตถุต้นกำเนิด กระบวนการ และผลของสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อกระบวนการสร้างตัวของดิน ณ บริเวณนั้น อาทิเช่น สีของดินมีความสัมพันธ์กับ ปริมาณอินทรีย์วัตถุในดิน และความเปียกแห้งของดิน โดยทั่วไปดินที่มีสีคล้ำควรจะมีอินทรีย์วัตถุมากกว่าดินสีจาง สีเทาที่ปรากฏอยู่ในหน้าตัดดินบ่งบอกถึงสภาพที่ดินมีการขังน้ำ หรือการพบจุดสีประในดินบ่งบอกถึงสภาพที่ดินมีการเปียกสลับแห้ง เป็นต้น

ปัจจัยในการเกิดดิน

การเกิดขึ้นของดินเป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระทำร่วมกันของปัจจัยต่าง ๆ เช่น สภาพภูมิอากาศพืช และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ต่อวัตถุดิบกำเนิดของดินในสภาพพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ตลอดช่วงระยะเวลาหนึ่ง ดังนั้น “ดิน” ในที่แห่งหนึ่งจึงอาจเหมือนหรือต่างไปจากดินในที่อีกแห่งหนึ่งได้ ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของปัจจัยเหล่านี้ ซึ่งมีความมากมายแตกต่างกันไปในแต่ละบริเวณส่งผลให้ดินมีลักษณะเด่นเฉพาะตัว และเมื่อปัจจัยเปลี่ยนไป ดินจะมีลักษณะหรือสมบัติต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไปด้วย

ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดดินมีดังนี้

สภาพภูมิอากาศ ได้แก่ อุณหภูมิ และ ปริมาณน้ำฝน มีอิทธิพลต่ออัตราการสลายตัวของหิน แร่ ทั้งในด้านกายภาพ และเคมี ทั้งยังมีอิทธิพลต่ออัตราการเร็วของการเคลื่อนย้ายและการสะสมใหม่ของหินและแร่ที่ถูกแปรสภาพ โดยตัวการสำคัญ ๆ มาเป็นวัตถุดิบกำเนิดของดิน ส่งผลให้เกิดการชะล้างของแร่ธาตุและอินทรีย์วัตถุในบริเวณผิวดินได้มาก และอุณหภูมิของอากาศยังมีผลต่อปฏิกิริยาในการย่อยสลายของจุลินทรีย์ในดิน ส่งผลต่อสีดินและปริมาณอินทรีย์วัตถุในดิน ทำให้เกิดดินประเภทต่างๆ ตามโซนของภูมิอากาศ

วัตถุดิบกำเนิดของดิน ได้แก่ หิน และแร่ที่เกิดการสลายตัว มีอิทธิพลต่อองค์ประกอบของดิน เช่น สี เนื้อดิน โครงสร้าง และสมบัติทางเคมีของดิน

ปัจจัยในการเกิดดิน

ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดดินมีดังนี้

สภาพภูมิประเทศ ในที่นี้หมายถึงความสูงต่ำ หรือระดับที่ไม่เท่ากันของสภาพพื้นที่ และความลาดชันของพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับระดับน้ำใต้ดิน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการเกิดลักษณะชั้นต่างๆในหน้าตัดดิน ความลึกของดิน สี ความชื้นสัมพัทธ์ในดิน และความรุนแรงของการชะล้าง เป็นต้น

ปัจจัยทางชีวภาพ ได้แก่สิ่งมีชีวิตต่างๆ ซึ่งประกอบด้วยพืช และสัตว์ แต่มักจะเน้นที่พืชพรรณต่าง ๆ ที่ขึ้นปกคลุมบนผิวดิน ซึ่งมีอิทธิพลต่อปริมาณอินทรีย์วัตถุในดิน และองค์ประกอบทางเคมีของดิน

เวลา อิทธิพลของเวลาในแง่ของการเกิดดิน หมายถึง ช่วงหนึ่งของเวลาที่ต่อเนื่องกันไป โดยไม่มีเหตุการณ์รุนแรงขัดจังหวะการพัฒนาตัวของดิน โดยปกติถ้าปัจจัยอื่น ๆ เท่ากัน ดินที่มีอายุนานกว่าจะมีสภาพหน้าตัดของดินสมบูรณ์กว่าดินที่มีอายุน้อย แต่ถ้าอยู่ในภูมิภาคที่ทำให้วัตถุมีการสลายตัวเร็ว เช่น ในเขตร้อนชื้น ลักษณะของหน้าตัดข้างของดินที่เกิดขึ้นจะค่อนข้างสมบูรณ์ ถึงแม้จะใช้เวลาน้อยกว่าปกติ